

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 120 Lei

Pe jumătate

de an . . . 60

Exemplar

On. Biblioteca Universității din Cluj. e. ex.

CLUJ

401

ROMÂNUL

REDACȚIA

ARAD,

Bul. Reg. Ferdinand 1

ADMINISTRAȚIA

Strada Meșianu No. 1

De ce o protecție specială pentru agricultură?

O analiză a structurii sociologice a partidelor politice

De Dr. Gheorghe Luppu (Arad)

II.

Dar într'un regim oligarhic lucrul este invers: interesul partidului guvernamental este cel mai departat de interesul general al țării. Consecințele triste ale unor astfel de concepții politice avem chiar în fața ochilor noștri: sărăcia completă nu numai a clasei țărănești, ci și ruina totală a comerțului și industriei, afară de aceea mică grupă de bănci, de mine și de anumite industrii, care au beneficiat de «relațiuni» guvernamentale. Iată marele adevăr al cuvintelor domnului prim-ministru Dr. Iuliu Maniu, că «dacă 80 la sută din cetățeni sunt săraci, întreaga țară e săracă, ori, dimpotriva, dacă 80 la sută sunt bogați, toată țara e bogată».

Prin urmare prima datorie a unui stat agrar este protejarea agriculturii ridicarea nivelului de trai al țăranilor. Mai întâi această clasă socială, această ramură de producție trebuie să fie țara. Un lucru trebuie însă să subliniem, spre a evita orice neînțelegere. Când e vorba de o protecție specială a agriculturii, se înțelege o ajutare directă de către stat în deosebi prin subvenții, credite și anumite investiții cu banii publici. Această orientare nu atinge în mod nefavorabil pe întreprinderile industriale și comerciale, precum și instituțiile de bănci, cari pot beneficia de toată libertatea economică pe baza inițiativei particulare. Firește, că și statul dă mână sa de ajutor, când interesul general al economiei naționale l-ar cere, cum este de exemplu cazul la industrie, care servește interesul apărării naționale, și atunci când este vorba de o industrie tare și în relațiuni internaționale de pildă industria de petrol.

Agricultura mai joacă în țara noastră un rol important și din punct de vedere al bilanțului comercial al țării.

Intensificarea agriculturii o cere și bilanțul de plată al țării. Ayutul național și veniturile statului vor crește în primul rând prin îmbogățirea țăranilor. În ce privește impozitele, ele trebuie să oglindească raportul adevărat între diferitele ramuri de producție după greutatea lor relativă. Acest raport trebuie determinat de caracterul agricol al țării. Să vedem, ce era situația până acum? Țăranul în sărăcie grozavă nu mai poate plăti impozite. Raportul între impozitele rurale și urbane era în anul bugetar 1927 trei față de zece. Impozitul pe veniturile proprietăților agricole a reprezentat aproximativ un miliard și jumătate lei, iar impozitele pe veniturile proprietăților clădite, ale comerțului și industriei, ale salariaților etc., însumează aproximativ cinci miliarde lei. Din cauza ruinei complete și a acestora din urmă a ajuns țara noastră la criza, care strânge gâtul tuturor.

Prin expunerea de mai sus s'a dovedit, că de acum înainte numai un astfel de par-

„Românul” va continua ca și până aci să apară în numărul său de Duminecă pentru țărani, trimițându-se tuturor abonaților de până aci, care înțeleg să îl primească numai săptămânal.

lid are menire de cărmui statul nostru, care urmărește principiile democratice și într'adevăr liberale, care reprezintă interesele majorității cetățenilor, adică interesele țăranilor și care ținește să-și asigure un loc în rândul statelor occidentale, și nu alături de statele orientale, cum era până acum prac-

ticat de guvernale României-Mari.

Toate aceste aptitudini însumează actualul partid guvernamental, dela care se așteaptă o muncă foarte grea spre a însănătoși țara noastră devenită așa de bolnavă grație partidelor politice, cari au cărmuit-o până acum. (Sfârșit.)

Unde liberalii au rămas în pană...

La Uzinele de Fier din Hunedoara. — O afacere zădărnicită. — Muncitorii. — Măsuri ce se impun.

O vizită făcută în orașelul de pe valea Cernei, și la poalele zidurilor cetății lui Huniade, ne-au prilejuit o anchetă sumară, dar cu atâta mai bogată, în uzina în care cuptoare încinse în veșnica dogoreală a flăcărilor topesc și extrag fonta din minereul ce este servit de cărierile dela Ghelar.

Jumătate din orașelul modest, cu înfățișarea curată, discretă și cuviincioasă de burghez mărunț, este format din uzine și diferitele clădiri ale ei, locuințe și birouri, depozite și terenuri proprii. Ca un pendant al ei, urbea întreagă respiră și există prin acest stabiliment, care alimentează cu câștiguri pe locuitorii și ai orașelului și pe românii ce vin din împrejurimi în condițiuni extrem de vitrege făcând o distanță de 20—30 klm zilnic pe jos.

Este așa dar firesc, ca de felul cum funcționează această întreprindere, care

In curând va apare „Românul” zilnic, cu bogat material informativ și politic, a vând o redacție numeroasă și concursul celor mai probate condeie de publiciști.

Cronici variate vor servi opinia publică în toate domeniile cunoștinței. Știri din Capitală și străinătate.

Colaboratori specialiști și în toate ramurile activității omenești.

„Românul” va apare sub direcția dlui Dr. Victor Hotăran deputat, fost director al marelui ziar „Renașterea Română” ale cărei servicii pentru viața publică românească, în anul 1919 au fost atâta de mult apreciate de întreaga suflare românească.

Români abonați și sprijiniți presa românească!

este a statului să atârne și bună stare a locuitorilor și înflorirea materială a regiunii.

Hunedoara, despre care se știe că este un orașel viu și modern, este o urbe mohorâtă, tristă în care oamenii trăesc în desnădejde, și caută un înțeles mai fericit în viitorul care va trebui să deslege problema lor: aceia de a nu pieri de foame.

Dacă politica veroasă, și acaparatoare de lucruri străine, nu se schimbă și în acest bun al Statului, desigur că Hunedoara nu ar fi ajuns în situația de azi.

Datorită însă neomenosului scop pe care l-au urmărit liberalii, prin politica lor de comercializare, trebuia să cadă jertfă mizeriei o întreagă regiune.

Lăcomia liberală se pregătea cu o rară perversiune sadică să pună mâna și pe această avere publică. Politica lor de acaparare este exemplificată în cazul nostru, cu o privesc de dezolantă, în care se înfățișază vizitatorului uzinele de fier, ale căror furnale alimentau necesitățile de materie primă, ale marilor stabilimente metalurgice din fostul imperiu Austro-Ungar.

Este evident ca spre a avea un motiv de a comercializa un bun al Statului, trebuie să demonstrezi întâi că acea întreprindere altfel nu poate trăi, decât dacă are ceva comun cu buzunarul lui Tancred, iar în al doilea rând, dacă vrei se o servești prietinelor tăi politici trebuie să coste cât mai puțin. Cată deci să o dezorganizezi și să o distrugi.

Urmând așa dar și aci această politică liberală, prin organele de guvernământ și administrative de care dispun, au îndrumat această înfloritoare întreprindere, sistematic și pe neobservate spre o completă ruină. Datorită unei criminale rele voințe, uzinele falnice, astăzi se înfățișează ca un uriaș cimitir de fier vechi, în care schelele și furnalele părăsite se asemuiesc unor schelete enorme, lăsate în voia sorții.

Patru din cele cinci furnale care odinioară funcționau cu 2—3000 muncitori, sunt azi scoase din funcție. Un singur furnal, și un mic atelier, lucrează, în acalmie și fără spor. Muncitorii, abia vre-o patru cinci sute, sunt supți de mizerie, cu privirile întunecate și bănuitori, ca orice vietate pe care moralicește a distrus-o teroarea grozavă a foametei. Căci ei, puținii care mai lucrează pe 6—8 lei pe oră, abia de mai au conștiința tragediei lor. Abia, când prin acea tainică comuniune a simpatiei, reușești să-i câștigi încrederea ce ei simt că o pot avea față de unul cari îi înțelege, își spun durerile. Cu deosebire când le amintești de organizație, surâd incolor și ostenit, schițând un gest colțuros. Sindicalul galben, adevăratul pus la cale de liberali, nu le convine. Îndată ce amintești de «roșii», ochii lor se luminează. Surprins îi întreb: «Cum sunteți cu Moscova» A, nu, noi suntem roșii, cu muncitorii. Vezi numai decât ca moralicește ei sunt epuizați, și dezorientați complet asupra posibilităților de evoluare a intereselor muncitorești. O organizare cinstită, serioasă a muncitorilor acestora, spre a-i feri de vânturile anarhiei, se impune.

Părăsind uzinele, în cursul zilei am avut prilejul să stau de vorbă cu un distins om politic care cunoaște situația.

«Liberalii, începe interlocutorul meu,

Mare reducere de prețuri

Orice cumpărător din jurul Aradului, care cumpără în preț de 4000 lei va primi rambursarea a jumătate din cheltuielile de drum. oo

Bunde și paltoane de iarna pentru doamne și domnișoare**P L E S Z**

mare casă centrală de modă și îmbrăcăminte pentru femei Arad, vis a vis cu intrarea din năpoia a teatrului.

Clientul care cumpără un palton va primi gratuit un cadou. Rugăm atenția la adresă.

PARLAMENTUL**Mesajul. — Bugetul.**

Discuția la mesaj, mai redusă în lungime anul acesta, a fost în schimb prilej de declarații mai consistente, decât obișnuitele exerciții oratorice. Subliniem importanța declarațiilor de fidelitate ale reprezentanților partidelor minoritare. Ea creditul deschis guvernului Albei-Iulii, numai maghiarii au lipsit. E o chestiune de tactică și nu din cele fericite. Dar, desbaterea la Mesaj a fost nu mai puțin importantă prin declarațiile partidelor românești. Discursul masiv al d-lui Iorga, o personalitate covârșitoare în noua Camera, a fost des întrerupt de aplauzele majoritarilor. Profesorul unei generații a rostit un adevărat curs de istorie politică. Cu talentul său de analiză, a disecat o activitate nefastă, a prezentat greutățile de azi, principiile de mâine.

D-rul Lupu a vorbit ca un prieten ce regretă o prietenie desfăcută. Declarația partidului liberal, citită de d. Duca.

La Senat a vorbit ministrul internelor. Discursul d-lui Vaida-Voevod stabilește un adevărat program de guvernământ și precizează o linie politică generală. Răsunetul lui va fi mare, în țară ca și peste hotare.

Nevoia de a avea bugetul votat până în această ultimă zi a anului, a necesitat o întrerupere a discuției mesagiului.

În ședința de dimineață, d. N. IORGA și-a rostit discursul. D-sa a știut — și de data aceasta — să însuflețească cif-

rele și să scoată, din coloanele de numere, comori literare.

D. I. G. DUCA a citit o minusculă declarație. D-sa ține să ocupe cât mai puțină vreme tribuna, ca să nu rămână prea mult timp față în față cu majoritatea.

D. GOGA nu se poate concentra. O declarație lungă, întreruptă de răzbunătoare apostrofe ale majorității.

După d. LEON, care citește declarația grupării lupiste, și după declarațiile minoritare, — ia cuvântul d. MIHAI POPOVICI, ministrul finanțelor și autorul bugetului de ispășire.

D. Popovici vorbește de pe banca ministerială, cu același calm, cu aceeași hotărâre cu care vorbea din pupitrul de deputat opoziționist. E omul sigur de sine, omul care știe ce vrea... Cuvântarea d-sale este o expunere și o acuzare. O expunere a politicii de mâine. O acuzare a politicii de ieri. De fapt, d. Popovici își continuă acțiunea: lupta împotriva politicii d-lui Vintilă Brătianu. Eri combătea această politică. Azi, o îndreaptă. O pagină luminoasă lămuritoare asupra tuturor problemelor financiare, în legătură cu bugetul.

Apoi Camera a votat bugetul.

În ședința de noapte s-au votat bugetele ministerelor. Iar în dimineața de 31 Decembrie, «Monitorul Oficial» poate anunța lumea că legea a fost păzită și țara intră în Anul Nou cu bugetul votat.

Guvernul și-a ținut cuvântul.

INFORMAȚIUNI

— DI PREFECT AL JUDEȚULUI Dr. IUSTIN MARȘIEU stă la dispoziția particularilor în zilele de Marți și Vineri ora 10—12 a. m. atât pentru publicul din oraș cât și cel din provincie. Di Prefect pune în vedere tuturor, că în urma aglomerării lucrărilor este nevoit a se ține strict de aceste ore de primire exclusiv.

— ZIUA DE BOBOTEAZA, va fi serbată numai la Catedrală nu și la Mureș ca în alți ani.

— PARLAMENTUL LUÂND VACANȚA PÂNĂ LA 14 IANUARIE, toți parlamentarii județului Arad, au revenit la vechile lor.

— COVOARELE cu care a fost decorat localul Clubului Partidului Național-Tărănesc cu ocazia serbării de Anul Nou, au fost puse la dispoziția organizatorilor de către dl Alexandru Doman.

Faceți abonamente la ziarul Românul.

— SE CAUTA COLECȚII VECHI (anii I—XII) DIN ZIARUL «ROMÂNUL», fie pentru a le cumpăra, fie și numai pentru a le consulta. Adresa la Redacție.

— DINTR'O EROARE DE PAGINAȚIE, întreg materialul politic, din numărul trecut, a fost omis spre repetată părere de rău a redacției, care luptă în condiții reînchis de vitrege, cu personalul ce îi poate sta la dispoziție. Cerem scuze cititorilor noștri.

Serbarea Pomului de Crăciun la Spitalul din Arad.

În Ajunul Crăciunului, la ora 4 d. a. în prezența D-lui inspector g-ral a corpului medical în frunte cu dl director I. Moldovan și a personalului administrativ, cu cernicia Sa preotul Simion Stana a oficiat un serviciu religios în capela ort. rom. a Spitalului, în mijlocul căreia stătea frumos împodobit un pom de Crăciun, încărcat cu daruri. Dintre aceste daruri precum și din donația de 2000 lei făcută acum 2 săptămâni de I. P. Sf. Episcop Grigorie al Aradului cu ocazia vizitării Spitalului, s-au împărțit haine și încălțăminte celor săraci. După aceea, întreaga asistență s'a îndreptat spre cei bolnavi, pentru a-i mângâia și a le împărți și lor daruri. În fiecare salon era așezat câte un pom de Crăciun, cu luminile aprinse, și împodobit ca și cel din Capelă, la vederea căruia, fețele pline de suferință ale celor bolnavi s'au îmbujorat, uitând orice necazuri. La alinarea suferințelor celor ce în această zi de bucurie generală zăceau în pat departe de cei dragi, a contribuit în mare măsură și colindele cântate de corul infirmierilor spitalului, cari au răscolit amintirile tuturor, făcându-i să retrăiască unele din clipele dulci ale vieții lor.

Dela Judecătoria rurală Nădlac. Nrul 1—1929.

PUBLICAȚIE DE LICITAȚIE.

Subsemnatul del. portărel prin acesta public că în urma deciziei Judecătoriei rurale Nădlac No. 827—1928 și G.2457—1928 în favoarea lui Ioan Kello, reprezentat prin Dr. Al. Fântânar, pentru suma de 1230 Lei și accesorii. Se desfășoară termen de licitație pe ziua de 14 Ianuarie 1929 ora 15 în comuna Nădlac No. 936, unde se vor vinde la licitație,

publică: 1 Mașină de trierat (aria) marca «Hoffer» cu piesele complete.

Toată acesta mobilă s'a prețuit în sumă de 25.000 Lei.

Nădlac, la 2 Ianuarie 1928.

Del. Portărel: DIMITRIE T. FEIER m. p. Pentru conformitate: Indiscifrabil.

PRIMARIA MUNICIPIULUI ARAD. Nr. 30.580—1928.

PUBLICAȚIUNE.

Se aduce la cunoștință generală, că pentru darea în întreprindere al ucrării de reperare și reconstruire a trotuarelor de asphalt existente pe teritoriul orașului Arad, în ziua de 13 Martie 1929 ora 10 a. m. se va ținea licitație publică cu oferte închise și sigilate în biroul Serviciului economic (Primăria, etaj Camera Nr. 104) din conformitate cu Art. 72 și următorii din Legea asupra contabilității publice.

Caietul de sarcini se poate vedea la Serviciul economic în orele de serviciu. Arad, la 28 Decembrie 1928.

Serviciul economic.

PRIMARIA MUNICIPIULUI ARAD. Nr. 31.103—1928.

PUBLICAȚIUNE.

Se aduce la cunoștință generală, că pentru furnizarea de aromate, alimente și beuturi, pentru Spitalul sanator de tuberculoși, Căminul Infirmilor și Căminul de ucenici în ziua de 4 Februarie 1929 ora 10 a. m. se va ținea licitație publică cu oferte închise și sigilate în biroul Serviciului economic (Primăria, etaj Camera Nr. 104) din conformitate cu Art. 72 și următorii din Legea asupra contabilității publice.

Caietul de sarcini se poate vedea la Serviciul economic în orele de serviciu. Arad, la 28 Decembrie 1928.

Serviciul economic.

PRIMARIA MUNICIPIULUI ARAD. Nr. 24.212—1928.

PUBLICAȚIE DE LICITAȚIE.

Se aduce la cunoștință generală, că pentru închirierea pe termen de 3 ani a locuinței de 1 cameră și bucatărie situată în edificiul teatral, — în ziua de 26 Ianuarie 1929, ora 10 a. m. se va ținea licitație publică cu oferte închise și sigilate în biroul Serviciului economic (Primăria, etaj Camera Nr. 104) din conformitate cu Art. 72 și următorii din Legea asupra contabilității publice.

Caietul de sarcini se poate vedea la Serviciul economic în orele de serviciu. Arad, la 20 Decembrie 1928.

Serviciul economic.

Primăria comunei Covăsinț. No. 1432—1928.

PUBLICAȚIE DE LICITAȚIE.

Primăria comunei Covăsinț arenda-ză din nou pe timp de 6 ani adică dela 1 Ianuarie 1928 până la 31 Decembrie 1934, teritoriul de vânat prin licitație publică, care se va ținea la primăria comunei în ziua de 15 Februarie 1929 ora 10 a. m. Licitația se va ținea cu oferte închise menținându-se pe plic ofert la No. 1432—1928.

Licitația se va ținea în conformitate cu dispozițiunile legii contabilității publice.

Covăsinț, la 30 Octombrie 1928.

PRIMARIA.

au făcut tot posibilul să dezorganizeze aceste uzine spre a putea astfel să le acapareze cu atât mai ușor. Schimbarea regimului a împiedecat pe liberali să își pună planul în aplicare, iar noului regim îi revine sarcina de-a pune în funcțiune uzinele și a exploata această avere care reprezintă un capital imens.

Cea dintâi preocupare a regimului este să valorifice cele vre-o 40-50 vagoane de fontă fabricată, care zace în curtea fabricii și până acum nu a putut fi exportată. Intențiunea Guvernului este să facă investiții noi, înzestrând fabrica și cu laminoare, care se prelucereze fonta în oțel, spre a putea servi fabricelor din țară.

Dificultățile ce le întâmpină realizarea acestui scop este costul fabricatelor uzinei, care stau deasupra celui mondial și astfel nu poate concura piețele externe. Aceasta din cauza scumpetei excesive a manganului, care servă la alimentarea motoarelor și a cazanelor.

O mai bună administrație încă s'ar putea da uzinelor prin acordarea unei mai largi autonomii, deoarece astăzi birocrațismul și lipsa de autonomie omoară orice intenție bună a corpului tehnic și orice posibilitate de muncă.

Sunt indicii, că guvernul va reuși să pună din nou în deplină funcțiune aceste uzine dând regiunii așteptata reînviore și viață de muncă și progres.

(t. v.)

Despre buget.

(Noțiuni generale.)

Suntem la începutul anului 1929 și în săptămâna trecută s'a votat bugetul pe anul început. Toată lumea discută alcătuirea bugetului de către noul guvern, de aceea am crezut necesar să dăm câteva noțiuni generale, unele poate prea generale despre buget și alte noțiuni în legătură cu bugetul.

Prin bugetul statului se înțelege, legea prin care sunt prevăzute și autorizate cheltuielile și veniturile publice, pentru o perioadă determinată. Se alcătuiește de către puterea executivă, adică de către fiecare minister în parte, împreună cu serviciile lui interne și externe. Bugetul fiecărui minister e trimis ministerului de finanțe spre control, care singur e în măsură să cunoască cheltuielile și veniturile generale ale statului și deci să aproabe sau să reducă bugetele diferitelor ministere. Ministerul de finanțe după ce a concentrat bugetele tuturor ministerelor, alcătuiește bugetul general al statului, prepară expunerea de motive care-l însoțește și apoi îl prezintă Adunării deputaților, care-l votează, având dreptul de amendament. Anul bugetar începe la 1 Ianuarie și durează până la 31 Decembrie a fiecărui an. La aceasta, se mai adaugă o perioadă complementară de trei luni, în care se încheie toate lucrările, astfel că de fapt, anul bugetar durează de la 1 Aprilie până la 31 Martie.

Executarea bugetului se face de către fiecare minister în parte, prin ordonanțe de plată semnate de ministru însuși sau de împuternicitul lui.

Executarea bugetului e controlată. Acest control e de 3 feluri: 1. Administrativ și se face de către ministerul de finanțe prin Inspectorii financiare și Direcțiunea generală a contabilității. 2. Judecătoresc, care se face prin Curtea de conturi. Control care se face prin verificarea ordonanțelor de plată după efectuarea plății. În baza legii, pe ordonanțatorul incorect îl poate da în judecată, și 3. Parlamentar, care se execută de către parlament.

Ar urma, ca după ce am dat aceste noțiuni, să examinăm bugetul și bugetul pe anul 1929, dar mi s'ar rezervă dreptul de a o face într'un articol viitor.

s. mic.

Către cetitori!

In cursul lunii ianuarie, ziarul „Românul“ realizând un punct cardinal al programului său, va apare zilnic.

Credem că această veste răspunde și unei vechi dorințe a bunilor Români și va găsi sprijinul cel mai larg la cetitori, fără de care, munca noastră va rămâne zădarnică.

Din parte ne cedăm stăruinței și indemnurilor repetate ce ni se fac, spre a da acestor ținuturi

ziarul românesc modern, bine informat și de mare tiraj.

Pornim la îndeplinirea programului nostru, în convingerea că vom reuși datorită sforțărilor reunite a tuturor oamenilor de bine să dăm

un cotidian, la nivelul marilor publicații din Apus.

În scopul unei regulate apariții „Românul“ cere înainte de toate ajutorul și dragostea cetitorilor săi care l'au urmat până aci, în vremuri de grea dar glorioasă luptă.

Rugăm așa dar pe cetitorii noștri ca cel mai târziu până la 10 Ianuarie 1929 să anunțe la Administrația ziarului nostru, întrucât doresc să se aboneze la „Românul“, cunoscând că abonamentul a fost fixat după cum urmează:

pe an — —	1000 Lei
pe jumătate an	550 „
pe trei luni	280 „
pe lună —	100 „

Moartea tenorului Leonard.

Omul delicat și involburat de frământările gloriei s'a stins. Umil, după cum a început să pășească în templul nemuritor al artei, tot asemenea a închis ochii în noaptea de Crăciun.

Tenorul Leonard, creatorul operetei pe scena românească, a rămas un amant fidel al acestui gen artistic până când a închis ochii. Omul, care a cunoscut din plin ce este gloria rampei, care a creat cu o putere neîntrecută pe Contele Danilo din „Văduva veselă“, pe Niki din „Farmecul unui vals“, pe Contele de Luxemburg, pe loji din „Dragoste de țigan“, pe Hoffmann din „Povestirile lui Hoffmann“, care a fost iubit și admirat de prieteni, pentru care ochi frumoși de femeie au lăcrămat, astăzi nu mai este. S'a stins în casa părintească din Câmpulung, printr-o ghiarele unei boli neruștoare îi rodea hama. Era abia de 43 de ani și în ultimul timp suferise lovitura singurătății. Din toți cei ce l-au divinizat, nimeni, dar absolut nimeni nu i-a fost la căpătâi. Singur, părintele lui iubit, gârbovit de ani, își păzea fiul înconjurat de luminile de seară, ce aveau să-i călăuzească sufletul său blând în împărăția nemărginită a păcii eterne.

A murit un mare artist dar și un mare suflet, pentru care, noi dăruim cu sinceritate o lacrimă ferbinte.

I. M.

APOLLO

Dela 6

Condicuța galbenă

Rep. începe la orele 5, 7 și 9

Pentru oamenii de bunăcredință . . .

În numărul nostru de Crăciun am împărtășit cetitorilor noștri felul cum a fost distribuit fondul cultural dela județ sub liberali. Părintele Gh. Ciuhandu, răspunde unei coloane întregi de cifre exacte și fără posibilitate de a fi desmintite cu un lung articol de apărare. Fostul senator liberal, care se găsește trecut în acea listă cu suma de 15000 Lei, încearcă o lamentabilă apărare, în care lăsând în picioare și confirmând conținutul articolului nostru, insultă în chip nepermis și insinuuază.

Cum noi, împreună cu întreaga opinie publică ignorăm activitatea DSale culturale, nu putem să ne angajăm în polemică cu un adversar, care din capul locului a dovedit lipsă de bunăcredință.

Suntem nevoiți așadar să ne limităm numai și numai la constatări și fapte.

Astfel facem constatarea nouă că părintele Ciuhandu după ce a tipărit o carte pe banii contribuabililor, vrea să o desfășoare pe sub mână. Cartea se găsește numai la autor pe prețul de una sută lei, și se recomandă indeosebi tuturor preoților, cărora autorul le este și un fel de superior. Căci acum tu preot sărac și, să nu treci pela părintele referent când vii cu treburi pe la Episcopie...

Dar părintele Ciuhandu, atunci când tipărea cartea, mai era și senator în care calitate, încă avea o retribuție frumuseală. Mi-se pare vre-o 1000 lei pe zi.

Această împrejurare o știe toată lumea, și e regretabil că numai părintele Ciuhandu nu mai vrea să își aducă aminte și astfel ne lasă nouă sarcina de a-i reaminti zilele în care era beneficiarul unei politice falimentare.

Prin urmare, părinte, lăsa-ți departe masca, și nu riscați discuții, din care nu mai pierde puteți. Iar «interesele românești» și «creștinismul», de care nu se putea să nu pomeniți într'o afacere de buzunar a D-v, nu vă scutesc și nu vă ajută. Respectați-le, cel puțin.

Și fiindcă și insinuați, vă invit să vorbiți deschis, și bărbătește, spre a nu fi nevoit să adaug proceduri Dv un atribut ce v'ar caracteriza de altfel de minune. Cine sunt «vinovații din casa proprie a „Românului“ care s'au împărtășit de fonduri politice dela unii spre a servi pe ceilalți?» Sper că vom avea o repede retractare a acestei afirmații, sau dovezi.

În ce privește «datoria» de onoare gazetărească, ce ne o pune în sarcină părintele Ciuhandu, îl rugăm să nu ne impune sarcine de nesuportat. DSA, știe prea bine că rectificarea pe care ne-o cerea era condiționată de citirea unui discurs chilometric și dezolant, pe care ni-l'a trimis. Sacrificiul era prea mult și nu intră în obligațiile unei redacții.

De încheiere, ce crede părintele Ciuhandu, că primea aceasta sumă dela Prefectură, dacă DSA nu era liberal? Și în măsura în care nu ar fi primit-o în aceeași măsură, a beneficiat, de pe urma politice sale.

Dactilografă primește angajament imediat la „Românul“

CINEMATOGRAFUL ELISABETA

Dela 4

Dr. Bessel

Reprezentările încep la orele 5, 7 și 9

Citiți și răspândiți ziarul „Românul“

NOTE

1929.

Lui V

Ai slins becul, ai rupt și ultima filă de calendar și pecând și ultimul dangăt de clopot s'a pierdut în valurile unei vieți trecute, te găsești în fața unor clipe și drumuri noi asupra cărora tu și destinul sunteți suverani. Cea din urmă filă de calendar al unui an petrecut îți pare ca o petală a unui modest buchet din sbuciumul visurilor tale. Orânduire a vieții! — Să te descarci an de an de sarcine învechite și să te nhami în juguri noi. Orânduire omenească! — Să rupi filă de filă zilele calendarului tău și să privești în față finalul, către care fieștecare ziă este un pas. Ia seama de fieștecare: un pas greșit poate să-ți fie tragic.

Iată un an nou. Deacum în drumul celor urmezi calcă sigur și destăinuie-ți comora ascunsă. Adă-ți aminte de cuvintele înțelepte alui Eminescu: «Cu mâne zilele-ți adaogi, cu eri vieța ta o scazi și ai cu toate astea'n față deapauri ziua cea de azi. Când unul trece altul vine în astă lume a-l urma, — precum când soarele apune, el și răsare undeva. Se pare cumcă alte valuri cobor mereu pe acelaș vad, se pare cumcă-i altă toamnă. O'n veci aceleași frunze cad. Din orice clipă trecătoare ăst adevăr îl înțeleg: Că sprijină vecia întreagă și'nvârte universul întreg. De aceea sboară anul acesta și se cufundă în trecut, tu ai și acum comora întreagă ce'n suflet pururi ai avut»...

Adă-ți aminte de acestea în anul ce vine și în fieștecare ce va veni. — Anii trec și tu mereu acelaș: cu ziua de azi aștepti pe cea de mâne și poate numai sufletu-ți îmbătrânit te va descoperi că ești fiul zilelor de eri...

Nu uita că an nou vine!

P. G. PUTICIU.

ROMÂNII: feriți-vă de perfidia și lipsa de sinceritate cu care o parte a presei minoritare, înțelege să vă deservească, inducându-vă în eroare și punându-se de a curmezișul întreselor românești. Nu vă lăsați amăgiți de proza termentată de interese de necontrolat cu care se dezalțerează adevărul.

Interesele vitale ale neamului, conștiința de neam a individului, impun aci o presă cinstită, românească, renoită din sufletul viu și puternic al națiunii.

ROMÂNII: Ce-i care iubiți imaginea, mai presus de orice a ROMÂNIEI MODERNE, și vă încălziți inima din idealul de mâne, al STATULUI NAȚIONAL ROMÂN

Veniți alături deacea al căror crez politic se confundă în această realitate de mâne a destinelor românești.

Ajutați și lămuriți misiunea poporului românesc, în ocest înalt și generos înțeles.

Sprijiniți și înlesniți drumul cel o ce luptă înainte pentru consolidarea națională și dezvoltarea spirituală, morală și economică a poporului românesc.

Aceasta o puteți face numai printr-o presă națională, modernă și care corespunde unei nevoi a tuturor oamenilor de bine.

Citiți și răspândiți

ziarul „Românul”

Cum au dezorganizat regimurile trecute justiția?

Soarta funcționarilor judecătorești. — Un memoriu documentat.

Lipsa de competență, cu care liberalii, în mania lor de-a fericii țara, au atacat toate instituțiile noastre de Stat, se dovedește abia acum când, lumea, liberă, se poate ocupa mai obiectiv de diferitele interese ce trebuiau avute în vedere. Or, regimurile trecute nu numai că nu au înțeles aceste interese, ci dimpotrivă, unde numai au putut ajunge, în pornirea lor de a reforma, stricau și dezorganizau.

Oamenii de drept cât și justițiabilii își dau prea bine seama, de marea importanță, pe care alături de magistrați, o au auxiliarii acestora, grefierii și întreg personalul judecătoreșc.

Cei care au avut de-a face cu greșelile tribunalelor și judecătorilor noastre acum vre-o cinci șase ani, mai aveau încă satisfacția, de a fi serviți, cu tact repede și de oameni versați. Azi, organele auxiliare ale instanțelor judecătorești, au devenit în mare parte adăposturi de oameni căpătuiți sub un regim de corupție și cu o mentalitate orientală. Funcționarii cinștiți și capabili, vechi și probați oameni de muncă, în schimb, au fost retrogradați și înlăturați dela orice posibilitate de înaintare, și sunt ținuți în grad de ani întregi, fără posibilitate de a se vedea vre-o dată răsplătiți după merit.

Cu deosebire grefierii și directorii de birou dela judecătorii de Ocol, au fost nedreptățiți prin legile de organizare și prin cea de armonizare a salariilor. Potrivit acestor legi, în cursul încadrării funcționarilor dela Ocoale, grefierii, și directorii au suferit o reducere în retribuția lor în așa fel încât acum au o leafă de 4—5000 lei, în loc de 9—10000 lei, la cât unii dintre ei ajunseseră în cursul a

20—25 ani de servicii. Nedreptatea este evidentă, cu atât mai mult cu cât la celelalte instanțe superioare, încadrările s'au făcut cu mult mai avantajos pentru auxiliari. Și chiar la judecătorii, unde prin lege chiar, grefierii de multeori au un cer de activitate mai mult sau mai puțin autonom, și chiar atribuții de judecător, e necesară o mai bună îngrijire a lor și o salarizare ceva mai conformă cerințelor funcțiunii lor.

Nevoia unei drepte distribuiri a justiției, ne reclamă grija pentru judecătorii rurale, ale căror misiune într'un stat democrat, modern, trebuie să devie din ce în ce mai important. Dar nu cu asemenea măsuri nechipzuite și de-o elementară barbarie se va putea realiza ceva bun. De aceea personalul auxiliar a instanțelor judecătorești, care de altfel a întocmit un documentat memoriu, supus autorităților, privește cu legitimă nădejde spre regimul dela care așteaptă reparația cuvenită a unei jigniri și ascultarea doleanțelor întemeiate pe nevoi reale.

— ZIARUL „ROMÂNUL”, va fi cel mai bine informat ziar, având corespondenți și redactori externi angajați în țară: la București, Cluj, Oradea, Brașov, Timișoara etc. iar în străinătate la Roma, Paris, Brün etc.

Serviciul de informațiuni prin Radio.

CINEMA URANIA

Dela 6

NOAPTEA NUNȚII și SORA NEAGRĂ

Rep. incepe la orele 5, 7 și 9

Revelionul Românesc.

Singurul local în întreg Aradul, unde în seara anului nou s'au putut întruni Români, a fost cel pus la dispoziția tinerețului arădan, de către organizația partidului național-țărănesc.

Datorită acestei împrejurări serbarea revelionului a întrunit la un loc pe toți bunii români, atât din oraș cât și din județ, închiegându-se o atmosferă de înfrățire și reconfortare.

Numeroși magistrați, medici, ingineri, profesori, ofițeri, avocați, notari publici, împreună cu familiile lor au luat parte alături de celelalte categorii sociale, reușind să se dea acestei serbări caracterul de manifestare a solidarității naționale. La reușita și buna desfășurare a șeratei a contribuit și Societatea Femeilor Române, de sub conducerea D-nei Eugenia Șt. C. Pop, a cărei prezență a fost îndelung și semnificativ apreciată de întreaga asistență.

Supărări pripite.

Viața publică din Ardeal este cultivată persistent și cu o agresivă perfidie din partea presei minoritare.

Alimentată din fondurile inavuabile de care poate dispune o mișcare ce nu poate să surprindă vigilența românului, presa dela noi, se dă cu furie la o critică pripită și de reacredință, la adresa unor declarații, pretinse a fi ale dlui ministru de Interne.

Este ciudat, cum această presă, când e vorba de a ponegi instituțiile de Stat, și a deservi interesele economice românești, se arată informată până în cele mai mici detalii, vezi cazul Mera-Banca Eșes din Brassói Lapok, când e o chestiune de ordin ceva mai înalt, și mai folositor omite să se documenteze la sursă, mulțumindu-se doar cu comentarea de rea credință a unor svonuri necontrolate ce circula în aer.

E caz tipic, repercursiunea, pe care declarațiile făcute de dl Ministru de Interne, au avut-o, în întreaga presă minoritară.

Nu e cazul să ne întrebăm ce cauză servesc aceste campanii ce par a fi diriguite periodic, dar cu atât mai sistematic de o singură persoană. Sau poate și numai de-o singură voință. Ceace e mult mai primejdios.

E însă momentul să fixăm în conștiința bunilor români: Ne dăm noi seama, cât venin răspândesc aceste oficine minoritare în sufletul celor care le citesc. Și dacă da' oare faptul pozitiv, controlat și de crudă umilință pentru spiritualitatea românească, potrivit căreia un sfert din cetitorii acestor imunde publicații se recrutează dintre români, ce atribut merită?

Poate, aci, puțină disciplină de solidaritate națională nu ar fi în detrimentul nostru. Căci vai de casa românească, în care spiritul vrăjmaș, se strecoară, prelinș că otrava și pătrunzător ca o boală fără tămăduire.

Noi ne vom face un punct de onoare din a urmări sistematic acest rău, spre a-l lumina, pe deplin, în toate consecințele dezastruoase și umilitoare.

DATORIA TUTUROR ROMÂNILOR este să sprijinească presa românească, — cu deosebire aci unde, o presă minoritară binesusținută, trebuie concurată de un cotidian românesc.

Nevoile spirituale tot atât cât și cele economice, reclamă pentru Românii de aci, un organ de publicitate, puternic, bine informat, bine scris și susținut de întreaga suflare românească.